19.01.2023

Eduskunta hallintovaliokunta

Lisälausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle HE 217/2022 vp

1 Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta pyysi 17.1.2023 kuulemistilaisuudessa poliisilta arviota otsikon esityksen resurssivaikutuksista poliisin tehtäviin, koska esitetyillä muutoksilla olisi vaikutusta erityisesti tutkinnanjohtajien tehtäviin ja työmäärään.

2 Hallituksen esityksessä arvioidut vaikutukset

Esityksen vaikutuksia viranomaisten toimintaan on arvioitu hallituksen esityksessä HE 217/2022 vp kohdassa 4.2.1 (sivu 85-88). Esityksen mukaan useiden ehdotusten arvioidaan säästävän toimivaltaisten viranomaisten resursseja. Tällaisena voidaan ensinnäkin pitää ehdotusta siitä, että useissa pakkokeinolain mukaisten pakkokeinojen tuomioistuinkäsittelyissä mahdollistettaisiin asian ratkaiseminen tuomioistuimen kansliassa ilman istuntokäsittelyä. Lisäksi säästöä on arvioitu syntyvän mm. vakuustakavarikkoasioiden määräaikojen muutoksella, telepakkokeinojen henkilösidonnaisuudella, turhan ylimääräisen tiedon hävittämismahdollisuudella nykyistä aikaisemmin sekä viranomaisten ja yksityisten toimijoiden välisen yhteistyön selkeyttämisellä.

Yhteydenpitorajoituksia koskevien ehdotusten on arvioitu olevan lähtökohtaisesti kustannusneutraaleja. Ehdotusten voidaan arvioida aiheuttavan asiaa käsittelevissä viranomaisissa jossain määrin uusia käsittely- ja perustelutarpeita. Toisaalta valmistelussa on arvioitu, että eri toimijoiden roolien selkeyttäminen sekä erityisesti laajojen, nimeämättömään joukkoon kohdistuneiden yhteydenpitorajoitusten edellytysten täsmentyminen voi osaltaan tehostaa menettelyä ja varmistaa, että yhteydenpitorajoituksia määrätään ja valvotaan vain asian edellyttämässä laajuudessa. Jos ehdotukset siirtäisivät käytännössä yhteydenpidon valvontaa esitutkintaviranomaisilta säilytyksestä vastaaville viranomaisille, tämä tulisi ottaa huomioon resursseissa.

Pidättämistä koskevan päätöksen kirjallisena edellyttämisen voidaan arvioida jossain määrin lisäävän pidättämiseen oikeutetun virkamiehen työteh-

POLIISIHALLITUS
Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 ESPOO
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puh. +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780

täviä. Tämän merkitystä toisaalta vähentää, että jo nykyisellään pidättämisen syy tulee ilmoittaa ja pidättämistä koskeva päätös kääntää. Lisäksi valtioneuvoston asetus esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta edellyttää tälläkin hetkellä pidättämispäätöksestä kirjattavan tiettyjä tietoja. Säännökseen ei myöskään liittyisi rikoksesta epäillyn ehdotonta kuulemisvelvollisuutta, vaan tämä olisi tarpeenvaraista.

3 Resurssivaikutusten arviointi

Hallituksen esityksen vaikutuksia poliisin operatiiviseen toimintaan ja resursseihin on vaikea arvioida tarkasti. Edellä esitetyn mukaisesti ehdotuksilla on toteutuessaan esitutkintaviranomaisen työtä ja resursseja säästäviä vaikutuksia. Lopulliseen tehtävämäärään ja tarvittaviin resursseihin vaikuttavat aina rikosasioiden laatu ja määrä sekä rikoksen selvittämiseksi tarvittavien pakkokeinojen käyttäminen.

Pakkokeinojen kansliakäsittelyn voidaan arvioida säästävän resursseja, jos ehdotettua menettelyä kyetään käyttämään merkittävästi nykyistä enemmän. Menettely edellyttää kuitenkin aina pakkokeinojen kohteen suostumusta asian käsittelyyn kansliassa istunnon sijaan. Kansliakäsittelyn mahdollisten säästöjen voidaan arvioida olevan suhteellisen vähäiset, koska varsinkin törkeimpien rikosten kohdalla, joissa po. pakkokeinoja useimmiten käytetään, sekä vapauteen ja omaisuuteen kohdistuvien pakkokeinojen kohdalla rikoksesta epäilty ei useinkaan suostu kansliakäsittelyyn. Vähäisissä takavarikoissa pakkokeinon kohdehenkikö ei useinkaan reagoi tuomioistuimen yhteydenottoon, jolloin suostumusta häneltä ei saada. Vakuustakavarikon ja takavarikon kohdehenkilöiden (jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee) piirin laajentuessa, työtä voi yksittäisissä tapauksissa tulla merkittävästikin lisää erityisesti tuomioistuimille, mutta myös esitutkintaviranomaisille.

Telepakkokeinojen muuttaminen henkilösidonnaiseksi toteutuessaan säästää resursseja sekä helpottaa ja jouduttaa operatiivista toimintaa reaaliaikaisissa ja nopeasti muuttuvissa tilanteissa, mikä muutosehdotuksen tarkoitus on ollutkin. Toisaalta poliisin oma päätöksenteko edellyttää entistä tarkempia ja kattavampia perusteluita ja siten perustellusti myös jälkikäteisen seurannan ja valvonnan lisäämistä (mm. poliisin omaa laillisuusvalvontaa), joten muutoksen lopullisia hyötyjä on vaikea arvioida. Telepakkokeinokäsittelyt hoidetaan nykyisin videoyhteydellä, jolloin siirtymistä tuomioistuimeen ei tule. Arvion mukaan suurin osa telepakkokeinopäätöksistä ko. tilanteissa olisi edelleen tuomioistuimen tekemiä.

3.1 Pidättämisestä tehtävä kirjallinen päätös

Säännöksen edellyttämän pidättämisestä tehtävän kirjallisen päätöksen voi arvioida lisäävän työmäärää, erityisesti säännöskohtaisissa perusteluissa mainittujen pidättämispäätöksen laajuuden osalta (vastaava laajuus kuin

vangitsemista koskevassa päätöksessä). Pidätettyjä poliisilla on n. 8000 henkilöä vuosittain, ja vaikka rikoksesta epäillyn kiinniottamisesta ja pidättämisestä jo nyt tehdään kirjaukset, edellyttää säännös nykyistä selvästi kattavampia perusteluita. Myös pidättämistä koskevan päätöksen kääntämisten määrän voidaan arvioida tässä yhteydessä jonkin verran lisääntyvät. Pidättämistä koskevan päätöksen kääntämisestä on säädetty pakkokeinolain 2 luvun16 §:ssä.

3.2 Yhteydenpidon rajoittaminen

Pidätetyistä n. 6000:lla voidaan arvioida olevan tarve määrätä yhteydenpidon rajoittamisesta, eli kun katsotaan, että rikoksesta epäilty voi vaikeuttaa rikoksen selvittämistä. Tutkintavankeja poliisin suorittamissa esitutkinnoissa on n. 2000 vuosittain ja voidaan arvioida, että heillä keskimäärin on yhteydenpidon rajoitus n. 1000 tapauksessa. Arvioinnissa on huomioitu, että yhteydenpidon rajoitukset ovat yleensä tiukemmat esitutkinnan alussa ja niitä lievennetään tutkinnan edetessä ja usein lopulta poistetaan kokonaan.

Yhteydenpidon rajoitusten valvonta sitoo poliisin resurssia merkittävästi, mutta koska poliisi tälläkin hetkellä lausunnoissa esitetyistä käytännön syistä toteuttaa valvonnan, ja toisaalta hallituksen esityksessä on ehdotettu, että yhteydenpidon rajoituksia valvotaan säilytyspaikan toimesta, on resurssivaikutusten tarkka arviointi vaikeaa. Joka tapauksessa lausunnoissa kerrotuilla perusteilla on välttämätöntä, että esitutkintaviranomainen valvoo tutkintavangin yhteydenpitoa silloin, kun se on välttämätöntä esitutkinnan turvaamiseksi erityisesti vakavissa ja järjestäytyneen rikollisuuden tutkinnoissa, joissa on useita rikoksesta epäiltyjä. Mikäli valvonta siirtyy kokonaan tutkintavankiloille, aiheuttaa se todennäköisesti lisätyötä esitutkintoihin mm. näytön hankkimisen ja turvaamisen osalta sekä yhteydenpidonrajoitusten pettämisestä aiheutuvia lisätutkintoja.

Yhteydenpidonrajoituksiin liittyvän menettelyn ja tuomioistuinkäsittelyiden voidaan myös arvioida lisäävän erityisesti tutkinnanjohtajien työmäärää, kun käsittelyiden määrä kasvaa ja perustelu- ja kirjausvelvollisuus laajenee. Tutkinnanjohtajalla on erityinen vastuu huolehtia tutkintavangin asioista ja myös oikeudesta yhteydenpitoon, vaikka Rikosseuraamuslaitos vastaa tutkintavangin säilyttämisestä.

Myös matkustuskieltoon liittyvien menettelyiden ja vakuustakavarikkoon liittyvän syyttäjäyhteistyön voidaan arvioida lisäävän työtä, mutta eivät kuitenkaan merkittävästi.

4 Arvio resurssivaikutuksista, painottuen tutkinnanjohtajan tehtäviin

Seuraavalla sivulla kaaviossa on arvioitu erityisesti tutkinnanjohtajien työmäärän kasvua verrattuna nykyiseen tilanteeseen. Hallituksen esityksessä

ehdotettujen pakkokeinojen käyttämiseen liittyvien uusien velvoitteiden arvioidaan vaikuttavan tutkinnanjohtajien tehtäviin ja työmäärään varsinkin kirjallisen pidättämispäätöksen ja sen tiedoksiannon sekä yhteydenpidon rajoittamisesta tehtävien päätösten ja menettelyiden osalta. Resurssivaikutukseksi on arvioitu yhteensä noin viisi henkilötyövuotta.

Tehtävä	Määrä	Aika min/ tapaus	Työtunnit yht.	Tehtävät
Pidättämispäätös ja jäljennöksen toim.	8000	45	6000	Päätökset, kirjaukset, perustelut ja tiedoksianto, kuuleminen, tulkkaus, kääntäminen
Pidätetyt, joilla yhteydenpidon rajoitus	6000	+15	1500	Päätös, sisältö, kirjaukset ja perustelut
Tutkintavangit, joilla yhteydenpidon rajoitus	1000	60	1000	Kirjaukset, muutokset, kirje ja postilähetykset, järjestelyt tutkintavankiloiden kanssa, uudelleenkäsittelyt tuomioistuimessa
Yhteensä työtunnit			8500	HTV vaikutus 5,18

Henkilötyövuosien laskemisessa käytetään kaavaa henkilötyötunnit / 1640.

Poliisitarkastaja Kari Siivo

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 19.01.2023 klo 15:01. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Jakelu Eduskunta hallintovaliokunta

Tiedoksi Poliisihallitus esikunta